

CSABAY-TÓTH BÁLINT

Pusztai anzix

CSABAY-TÓTH BÁLINT (1998) Békéscsaba

•

Még javában sötét volt. Nem is csoda, a január mellé még tíz fok mínusz is társult. A pontosan húsz fokra fűtött lakásban kilógott a lábam a dunyha alól, csípte a hideg. Az ébresztő másodszor jelzett, ezúttal sokkal fenyegetőbben, hogy most már tényleg itt az ideje felkelni. Jobban kidugtam a lábam, szigorúan csak az egyiket, de rögtön visszahúztam. Végül is az egyetlen szekér ébresztett föl, ami a pusztai utcákon zörögni szokott, bár már nem olyan kellemetlenül hangosan, mint régen, ezekre már gumis kereket terveztek. Szekeret csak egyetlen cigány tartott az utcában, igaz, azt ott parkoltatta a merdzsó meg a bömös mellett. *Tavesz bakhtaló, testvérem!*, szokta kiáltani, ha találkozunk az utcán. Ilyenkor vagy nem válaszolok, vagy csak odabólintok neki. Nem tudtam, hogyan kellett viselkedni velük. Anyám azt mondta, *oda se rájuk, csak gyorsan elslisszolni, és ott se voltál*. Apám azt mondta, *hogy ha valami rossz helyzetbe kerülök, akkor amilyen gyorsan csak lehet, fussak el*. Ezt a rossz helyzetet soha nem magyarázta, mégis ki tudtam silabizálni, mire gondol. Az interneten hallottam már cigányt egyetemi előadást tartani, igazán értelmes volt, a 19. századi roma irodalomról és Rózsavölgyiről, a csárdás atyjáról és fiáról, az első magyar zeneműkiadóról beszélt, azt hiszem, sőt, jár is egy cigány csávó felettem az iskolába. Őt nem ismerem, *de jól szituálnak tűnik*, ahogy az anyám mondaná. Szóval fölédtem a cigány kocsi-jára, felhúztam a redőnyt, tejsűrű ködöt láttam magam előtt. Még nem dugtam ki az orrom, de már most éreztem azt a fanyar kőszénfüstszagot, amit ilyenkor lehet érezni, és amitől az *eddaegyben* éreztem magam, és fejben, iskola helyett egy miskolci kohóba mentem reggelente. Ezt is szoktam hallgatni közben. Lefőztem magamnak egy bögre kávé, kentem egy vajjas kiflit, bambán bámultam a *hülye Mokkára*, ahogy anyám hívta, mégis minden reggel ő kapcsolta be, de persze ő nem is nézte, *csak hogy szóljon valami a háttérben*. Amit még nem pakoltam be este, azt bepakoltam, de persze előzőleg már lebasztak azért, hogy miért nem este pakolok be, mert persze *a katonaságnál nekünk már este ki kellett készíteni a másnapit, stokira hajtogatni, meg a gyalogságit megtisztogatni, meg a csajkát meg a kanálgépet elmosni*. Unásig hallottam már ezt, újabban föl se vettem. Mintha akármit is jelentene, ez nem katonaság, én nem vagyok katona, semmitől nem irtózok jobban, édes mind-egy, hogy este vagy reggel pakolok be, az egész nincs két perc. Felmarkoltam a napi zsebpénzem, kulcsom, fülhallgatómat a fülembe nyomtam, a füles végén lifegő telefont zsebre vágtam, és már otthon sem voltam. Valóban orrfacsaró kőszénfüstszag, tejsűrű köd, és már megint utálok nulladik matekra menni, miközben a hidegben Atis éneklei a fülembe, hogy *Egyszer, egy szép napon, tudom, hogy elhagyom a várost...*

• •

Nagy, fehér temploma volt Tótpusztának. Evangélikus, a jelentős méretű tótság miatt, akik közé soroltad magad, igaz, már rég nem tudtál se te, se a csa-

ládod, se egyik pusztai tót sem tótul, sőt, kikérted magadnak, ha letóztak, *te szlovák vagy, tessék végre megérteni, és nem egybekeverni másokkal.* Persze, széles mellel szlovákoztad magad, pedig a neveden kívül más nem volt már rajtad tót. Nem is egy evangélikus temploma volt Pusztának, mindjárt kettő, *mert régen a tótok annyira megszorodtak, hogy kihízták a kistemplomot,* szólt a városi történet, amelyet egy színdarab alá is támasztott, amit az Ásvayban láttál. A nagytemplom mellett állt a kezdetben herceg, később kommunista, manapság egy régi tót tanár vagy pap vagy kinek a nevét viselő iskola, aminek olyan nagyon jól ment, hogy bekebelezte a mellette lévő szoci képű szakmunkásiskolát is, amit óvodává kereszteltek át a főtisztelendő úrék. Te nem arra mentél, de még csak nem is abba az irányba, csak szokásod volt eltévedni, tévelyegni reggelente, iskolába menet. Már a Szentkirályunk terén jártál, a köd-be burkolózott templomok aljait bámultad, mikor észbe nem kaptál, mert a szembejövő régi lány sziluettje arcon kent. Köd volt, hát persze, de azt az alakot száz közül is megismernéd, igaz? Gyorsan kapcsoltál, és lefordultál a Jancsi János utcára, ami a szakközéphez vezetett. Nem is baj, úgylis elkéstél már. Kelletlenül, ziláltan mentél a ködös Jancsi utcán, de minduntalan magad mögé néztél. Követett az alak. Elértél a kishídig, ott kitaláltad, hogy a közeledő autó előtt közvetlenül kellene átszaladni a zebrán. Jött is az F-asztra, hirtelen kivágódtál, a kocsi örülten dudált, s mikor visszaneztél, az alak pont annyira volt mögötted, mint azelőtt. *Hát ezt már el sem bírják ütni?* Továbbmentél, inkább már szaladtál, át a kishídon, a kacsák kómásan hápogták a hideg reggelt, ügyet sem vetettek az üldözési jelenetre. Erőltetett menetben próbáltad elérni az iskolát, még egy zebra, itt nem jött semmi kocsi, még egyszer nem lehetett elütni az alakot, menni kellett tovább. Már a Latin utcán voltál, egy saroknyira az iskola, a református templomnál még egyszer hátraneztél, de az alak úgy követett, mintha csak az árnyékod lett volna. Nem mertél megállni, persze, mindig is gyáva alak voltál, mindjárt itt a Képző, bent már biztonság lesz. Átrohantál a két geodétát ábrázoló szobor előtt, akik úgy álltak ott, mintha ők sem értenék, mi folyik ezen a reggelen, berontottál az ajtón. Lihegtél. Az alak nem követett. A tanáriból épp kijött Krups. *Mi lelt téged, édesfiam?* Remegett a hangod, holt sápadt voltál, izzadt a szád is. *Lehagytam, talán elment. Kicsoda ment el? Valaki követett, tanár úr, kérem. No, nyugodj meg.* Krups úgylis épp szivarozni készült, lyukasa volt, hát kiment. Az alak sehol. *Nem tudom, mit láttál, fiam, de egy teremtet lélek sincs itten.* Motyogtál valamit. *Mit mondsz?* Krups nem értette, közelebb ment. *Micsoda? Én elmegyek innét.*

• • •

Üssed, üssed, bazdmeg! Ne, várj, dobd ide azt a szart! Na, így! Most különcködjél, a kurva anyádat! Kicsinálunk te, hallod, bazdmeg? Suhogott a magasugróléc szaporán a fejére, hasára, hátára, ahol érte. A matracon feküdt, de mindegy volt, akárhol fekhett volna. *Jön a kurva!* Ez volt a jel, hogy abba kell hagyni az óra eleji játékot, amit papíron bemelegítésnek neveztek. *Mit csinálsz te ott?!* *Azonnal gyere ide, tilos tanszert a jelenlétem nélkül használni.* Felkelt a matracról, természetesen a többiek már a sorban álltak, nyomorult ábrázattal beállt az első helyre, mivel ő volt a legmagasabb. *Na, akkor osztály vigyázz!* Óra után, ameddig lehetett, lent cigizett a hátsó bejáratnál, a legzimankósabb téli hidegben is. Mikor jött egy tanár, a lába mögé dobta a dekket, tiszteletudóan köszönt, tán még meg is hajolt, majd visszavette és szívta tovább. A többiek, vidékiek, pusztaiak vegyesen, nem ott cigiztek, és ha lehet, mihamarabb végezni akartak vele, mert *geci hideg van, basszalak gyomron!* Hamar fel is mentek. Várt a csengőig. A terem elé érve még várt. A tanárra várt, mert egyedül

*hót biztos, hogy be nem megyek. Csak miután megjött Krups, Gondos, Rábai vagy Martincsek. Az első padban ült, egyedül. No, persze, hisz ki ülne egy ilyen seggarc mellé? Ez volt az állandó válasz. Óra után ment volna ki a lépcsőre, ahogy szokott, a könyvével, de elé álltak ketten. Valahol abbahagytuk, komám! Na igen, megtennétek, hogy... Nem engedték át. Visszalökték, az ajtót becsukták. Kulcscsomózörgés, székcsikorgás, asztalborulás, ováció és ordítás. A szünetnek vége lett, a termen angyal rebbent át, egyedül ő kéredzkedett ki a mosdóba Rábaitól, mondván, *vérzik az orra*. Senki le se szarta volna, ha nem mondja. A tanár se. A vécén ülve a könnybe hígult vért törölgette. *Elmegyek.**

• • • •

Tótpusztá az a hely volt, ahova senki sem akart jönni, csak elmenni. Így hát senki nem is jött, cserébe százával mentünk el. *A fiatalság nyughatatlan, folyton csak mennének*, mondta folyton a Mama, aki annak idején maga is elment Pusztáról, mert pont ugyanannyira nem talált munkát, mint azok a *semmirekellő, hazátlan, mai fiatalok*. Ehhez mi is mindig hozzátettük a magunkét, de mindig csak csöndben, a bajszunk alatt tátogva, vagy magunkban. *Van egy olyan érzésünk, hogy magának is ezt mondták az édes nagyszülei annak idején, drága Mama.* Sűrűn jártunk fel a barátságatlan, nyáron meleg, télen jéghideg panellakásba. A Mamánál mindig volt valami kis valami; süti, jégkrém, cukorka, esetleg dugipénz. A sütiből nem vettünk, utáltuk a fagyasztó-ízét, a cukorkától megintcsak rosszul voltunk, mert csak medve- vagy krumplicukor volt, a jégkrém megint csak felejtős, az egyetlen, aminek igazán örültünk, az a pénz volt. Pohár üdítővel elvontunk, ameddig tartott a pofavízit. A Mama megint nem bírta magával, és felhozta a témát. A témától, amennyire lehetett, óvakodni kellett, mert *ha az öregasszony egyszer beindul, ott nincs irgalom, még a holtaknak se*, mondta apánk, de hát muszáj felmenni, mégiscsak a családtagunk, a gyerekeknek is csak látniuk kéne, mielőtt elutaznak *a messzi távolba, idegenbe*. Ez a *messzi távol* csak a szomszéd megyében lévő egye temvárost jelentette, ahonnan egyébként is hetente hazajártunk volna, igaz, ketten kétfelől. Szóval ültünk, unottan és masszívan kussban, hogy még véletlenül se küldjük el a jó kurva anyjába a kedves Mamát. Helyette inkább gyűjtöttük magunkban az ellenérveket. *Akkora baj, hogy nem akarunk pincér, bolti eladó vagy pizzafutár lenni? Higgye el, ők járnak így jobban. Miért bántja a fiatalokat? Mit tehetnek ők arról, hogy ilyen egy rohadt világban élnek? Erről épp hogy nem ők tehetnek, hanem esetleg azok, akik idősebbek náluk. Higgye el, ha nem rühelltünk volna ebben a pudva városan élni világeletünkben, és ha el tudnánk majd helyezkedni a diplomáinkkal, és emberi bért kapni, hogy nekünk is lehessenek gyerekeink, és nekik is lehessenek majd gyerekeik, akkor visszajönnénk, de így? Ha ennyire utál bennünket, miért szülte anyánkat a világra?* Csönd lett.

• • • • •

Wartburg volt, emlékszem, azzal mentetek, először Szegesre. Nem akartatok tovább maradni ebben az utcában, de azt álmotokban sem mertétek volna gondolni, hogy még Pusztán sem. Na mindegy, munka nincs, enni kell, a család egy szar, élehetetlen, elviselhetetlen, megfulladni lehet csak itten, elmentek. Tiszta sor. Elmentek, mint annyian előttetek, és még annyian fognak utánatok. A régiek régi meséi, hogy ipar volt, meg téesz volt, meg munkahely volt, épp annyit érnek, mint a levegő, amelynek segítségével kimondták ezeket. A problémátok az velük, hogy mindez csak volt. Folyton ez jár a fejetekben, izzadt, reszkető estéiteken, forró, de mégis fagyos éjszakáitokon, amikor hiába

a vágy, közétek leng a *mileszmajd*. A majd miatt mentek Szegesre, ahol talán megkapaszkodhattok, s főleg meg kell kapaszkodnotok, mert jön a gyerek, és ha kis balszerencsétek van, mindjárt kettő. Az Istennel nem lehet játékot űzni, ezt ti, ágostaiak pontosan tudjátok. Mi mások is lennétek, tótpusztaiak vagytok, tótok, de ebből a kettőből már csak az egyik lesz igaz, és gyermekeitek részéről, talán, egyik sem. Szóval Wartburg volt, és azért az, mert azt kaptátok apukától, aki nektek adta, mert úgy volt vele, *inkább leteszi a gépet, mintsem balesetet okozzon*. Tessék, egy felelős ember, talán az egyetlen az egész országban. Nem volt új, sőt kifejezetten régi volt, vagy harmincéves, de nincs mit tenni, ez van. *Menni kell, mert menni kell, mert bárhol jobb lehet, mint itt*. Sokat mondogattátok ezt a nehéz elalvások alatt. *Túlképzettek vagytok*, ezt is sokat hallottátok, de hát milyen legyen egy tanár meg egy kutató? Persze, *munka az van*, ezt is sokat hallottátok, csak nem nektek, mert nem azért képeztétek túl magatokat, hogy aztán a lidliben vagy a hádában bolti eladósokdjatok. Legalábbis ezzel támasztjátok alá döntéseiteket, amit sokan meghoznak, és még többen lépik is meg. Wartburggal mentek Szegesre, de még az is Magyarország.

• • • • •

Megkongatták a temető kis kápolnájának harangját. A szertartás mindjárt kezdődik, és eltemetik őket. *Nem általános Mindszentekkor temetni, de hát mi legyen, ha pont így haltak meg? Visszatérő megállapítás volt, Mindszentek előtt meghalni... Legalább az élőknek legyen egy jó napjuk. Nem kell kétszer fordulni*. Piacon virágot vesznek, ha nem kerül horror összegbe, többet, ha igen, kevesebbet, gyászruhát húznak, ami jobbára a közepesen kihízott ballagási vagy esküvői öltöny, jobb esetben fekete, begyömöszölik magukat a kis szuzukiba, megindulnak a tót temető felé, ami előtt a második világháborús szovjet hősi halottak vannak eltemetve, *lám csak, milyen a pánszlávizmus, kár, hogy nincs pánmagyarizmus*, az ott emelt régi emlékműről leverték a sarlókalapácsot, tetejéről a csillagot, mert tiltott önkényuralmi jelkép, igaz, ezeknek a szenderülteknek sincs már az, amiért harcoltak és meghaltak és elsiratták őket, a hazájuk. Megszűnt létezni. Gyülekeztek az emberek a ravatalnál. Sokan nem jöttek, egy pusztai meghal, na bumm, kit érdekel? Ők azonban illendően felsorakoztak, ahogy azt tanulták, és fogadták a részvétnyilvánításokat. *Őszinte részvétem, őszinte részvétem, mekkora kamu*, gondolták, egy percre sem gondolja senki azt, amit mond. Legalább nincsenek sokan, ebben mégis őszinték az emberek. Nem ismerték jól, vagy csak alig, vagy nem szerették, vagy egyenesen gyűlölték. *Tisztességes dolog nem elmenni annak az embernek a temetésére, akit rühelltünk világléteiben*, gondolták, és továbbra is csak álltak. Hiábavaló a ravatal, mert koporsó az nincs, már nem divat, ami furcsa, mert meghalni ugyanúgy divatban maradt, sőt. Tizenöt ember, ha ott volt, velük együtt, meg a fénykép meg a virágok meg az urna. A legtöbb ember lábánál ott gubbasztottak szatyrokban a többi halottaknak hozott virágok, ha már temetőbe jöttek, akkor már beugrottak a nyomorult temetésére is, és szakítottak neki egy szál őszirózsát vagy muskátlit valamelyik ház külső ágyásából. *Látjátok, feleim...*, kezdte a lelkész. Aztán kivonultak a gödörhöz, amely mellett már ott álltak a szekusoknak is beálló gyászhuszárok napszemüvegben, holott igazán nem sütött a nap. Leengedték az urnát, betemették az árkot, a lelkész *fájdalommentes beletörődést* kívánt, magukban gondolták, *hogy a kurva anyád, fogalmad sincs, mit beszélsz*, aztán elment a lelkész, a szekusgyászhuszárokkal együtt. Az a tizenöt ember fogta a kis szatyraikat, és elment saját halottjaihoz. Ők pedig visszagyömöszkölöttek a szuzukiba, és mentek. Mert innen csak elmenni lehet.